

Okullarda Motivasyonel Görüşme

Davranış ve Öğrenmeyi Geliştiren Görüşmeler

Stephen Rollnick - Sebastian G. Kaplan - Richard Rutschman

...Geleceğin Fikirleri...

Okullarda Motivasyonel Görüşme

Orjinal Adı: MOTIVATIONAL INTERVIEWING IN SCHOOLS

(Copyright © 2016 The Guilford Press A Division of Guilford Publications, Inc.)

Yazarlar: Stephen Rollnick - Sebastian G. Kaplan - Richard Rutschman

Çeviri Editörü: Prof. Dr. Fuat TANHAN - Dr. Öğr. Üyesi Yunus HASTUNÇ

Çeviri: Mustafa KOÇ - Samet MAKAS - F. Firdevs ADAM KARDUZ - Güldener ALBAYRAK - Fuat TANHAN - Gülşah Ezgican KIZILOK - Volkan TAYİZ - Mehmet Emin TURAN - Metin DENİZ - Uğur DOĞAN Sabri DOĞAN - Gaye Zeynep ÇENESİZ - Yunus HASTUNÇ - Halil İbrahim ÖZOK - Tuncay AYAS Fırat ÜNSAL - Naciye AYNAS - İbrahim TAŞ - Yunus ALTUNDAĞ

ISBN: 978-605-7523-34-1

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'ne aittir. Vizetek izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Sayın Okuyucularımız, bandrolsüz yayınları satın almamanızı diliyoruz.

Yayın Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI

Kapak Tasarımı & Mizanpaj: Sadık HANGÜL

1. Baskı: Ankara - Eylül, 2020

Baskı:

Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti. İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1

Yenimahalle/ANKARA

Tel: 0 312 395 85 71

Yayıncı Sertifika No: 41575

Matbaa Sertifika No: 47479

İletişim:

Harbiye Mah. Hürriyet Cad. No: 56/A Dikmen Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizetkeyayincilik@gmail.com

Okullarda Motivasyonel Görüşme

Davranış ve Öğrenmeyi Geliştiren Görüşmeler

Stephen Rollnick - Sebastian G. Kaplan - Richard Rutschman

Çeviri Editörleri

Prof. Dr. Fuat TANHAN

Dr. Öğr. Üyesi Yunus HASTUNÇ

Bölümler ve Çevirmenler

Bölüm 1: Prof. Dr. Mustafa KOÇ - Arş. Gör. Samet MAKAS

Bölüm 2: Dr. Öğr. Üyesi F. Firdevs ADAM KARDUZ

Bölüm 3: Dr. Öğr. Üyesi Güldener ALBAYRAK

Bölüm 4: Prof. Dr. Fuat TANHAN - Gülşah Ezgican KIZILOK

Bölüm 5: Prof. Dr. Fuat TANHAN - Volkan TAYİZ

Bölüm 6: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin TURAN

Bölüm 7: Doç. Dr. Metin DENİZ

Bölüm 8: Doç. Dr. Uğur DOĞAN

Bölüm 9: Dr. Öğr. Üyesi Sabri DOĞAN

Bölüm 10: Dr. Öğr. Üyesi Gaye Zeynep ÇENESİZ

Bölüm 11: Dr. Öğr. Üyesi Yunus HASTUNÇ

Bölüm 12: Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim ÖZOK

Bölüm 13: Prof. Dr. Tuncay AYAS

Bölüm 14: Fırat ÜNSAL - Dr. Öğr. Üyesi Yunus HASTUNÇ

Bölüm 15: Dr. Öğr. Üyesi Naciye AYNAS

Bölüm 16: Doç. Dr. İbrahim TAŞ

Bölüm 17: Dr. Yunus ALTUNDAĞ

Bölüm 18: Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim ÖZOK

Editör ve çevirmenlere ait ORCID ID numaraları

Çeviri Editörleri

Prof. Dr. Fuat TANHAN - **ORCID ID:** 0000-0002-1990-4988

Dr. Öğr. Üyesi Yunus HASTUNÇ - **ORCID ID:** 0000-0003-2403-6350

Çevirmenler

Prof. Dr. Mustafa KOÇ - **ORCID ID:** 0000-0002-8644-4109

Arş. Gör. Samet MAKAS - **ORCID ID:** 0000-0002-9896-4013

Dr. Öğr. Üyesi F. Firdevs ADAM KARDUZ - **ORCID ID:** 0000-0003-1765-6287

Gülşah Ezgican KIZILOK - **ORCID ID:** 0000-0001-7627-1462

Volkan TAYİZ - **ORCID ID:** 0000-0003-2736-3322

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin TURAN - **ORCID ID:** 0000-0001-8092-9642

Doç. Dr. Metin DENİZ - **ORCID ID:** 0000-0002-5018-5408

Doç. Dr. Uğur DOĞAN - **ORCID ID:** 0000-0001-7603-6470

Dr. Öğr. Üyesi Sabri DOĞAN - **ORCID ID:** 0000-0003-3465-0370

Dr. Öğr. Üyesi Gaye Zeynep ÇENESİZ - **ORCID ID:** 0000-0003-2835-9851

Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim ÖZOK - **ORCID ID:** 0000-0002-6427-6335

Prof. Dr. Tuncay AYAS - **ORCID ID:** 0000-0003-2613-5643

Fırat ÜNSAL - **ORCID ID:** 0000-0001-9561-554X

Dr. Öğr. Üyesi Naciye AYNAS - **ORCID ID:** 0000-0002-6128-1382

Doç. Dr. İbrahim TAŞ - **ORCID ID:** 0000-0002-5752-2753

Dr. Yunus ALTUNDAĞ - **ORCID ID:** 0000-0003-2748-8862

Maya, Stefan, Jake, Nina ve küçük koca oğlumuz Nathan Albie'a
-S. R.

Sarah, Cole, Jordan ve Brennan'a
-S. G. K.

Ebeveynlerime, Peg, Luke, Jesse, Elijah, Lou ve Micah'a
-R. R.

Önsöz

Bu kitabın tek bir amacı vardır: öğrenciler, öğretmenler ve diğer okul personelleri için yaşam ve öğrenmede daha az zorluk ve daha fazla keyif alma olsun diye, okulda değişim hakkındaki günlük iletişimlerini geliştirmek. Odak noktamız, daha iyi notlar almak, okulda daha mutlu hissetmek, daha az dikkatlerin dağılması, arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle iyi geçinmek ve buna benzer şeyler için öğrencilerin tutum ve davranışlarını değiştirebilmelere yardımcı olabilecek bütün görüşmelerdir. Bunun yanında kronik geç kalma davranışı, istenmeyen sınıf içi davranışlar, akıl sağlığı, hararetli öğrenci çatışmaları, motivasyon kaybı olan öğrenciler ve sonuçları başarısızlık olabilecek öğrenci problemleriyle de ilgileniyoruz. Bu görüşmeler rutin bilgi alışverişinde, bazen çok zorlayıcı davranışlar hakkında hararetli konuşmalarda ve bazen de yeni bir şeyler öğrenme mücadelesi veren bir öğrencinin o daha sessiz olduğu zamanlarda ortaya çıkar.

Bu kitabın günlük konuşmalara odaklanması, öğrencilerle iletişime geçmenin bütün paydaşlar için bir mücadele olduğu bir dünyaya “motivasyonel görüşme” (MG) olarak adlandırılan bir dizi beceri kazandırma girişimidir. Bu kitap sadece öğretmenler için değil, perde arkasında onlarla birlikte çalışan yöneticiler, danışmanlar, eğitimciler, sosyal hizmet çalışanları, ebeveynler, savunucular ve bütün destek unsurları için yazılmıştır. Bu kitap neyi söyleyeceğiniz ve nasıl söyleyeceğiniz hakkındadır ki bunun da iyi bir eğitimin kabinde yer alan ilişki kurmanın öncülü olduğuna inanıyoruz.

Görüşmeler değişime katkı sunar mı? Bunda kullandığınız yöntem ve görüşmeyi başlatma şekliniz önemli gibi görünmektedir. MG tam olarak bu noktada devreye girmektedir. MG değişimin birincil öncelik olarak karşımıza çıktığı sağlık ve sosyal hizmet alanlarında geliştirilmiş bir iletişim tarzıdır. Bireylerin değişimle ilgili çatışma yaşadığı veya değişimden emin olamadığı durumlara özel olarak odaklanmış bir şekilde

30 yılı aşkın bir süredir süregelen araştırma çalışmalarında rafine edilmiş ve değerlendirilmiştir ki adında geçen “motivasyonel” kelimesi de buradan gelmektedir.

MG yalnızca problemlere odaklanmaz. İnsanların kendileri için neyin önemli olduğunu, güçlü yanlarının nerede olduğunu ve değişimin nasıl meydana gelebileceğini açıklamalarına yardımcı olmak için de kullanılabilir. Okullarda oldukça yeni olmasına rağmen, eğitim ile ortak bir hedefi açıkça paylaşmaktadır: öğrencilerin olgunlaşmalarına ve değişmelerine yardımcı olmak. Kitabın yazılmasındaki itici güç, yaşadıkları mücadele ne olursa olsun öğrencilerin güçlü yanlarıyla çalışma ihtiyacından kaynaklanmaktadır.

Son olarak, bu kitabın eğitimde otantik ilişkileri önceleyen bir kültür değişimi için katalizör görevi görebileceğini umuyoruz. Bu anlamda, MG'nin eğitimdeki bu temel değerini bir ifadesi olarak rol oynayabileceğini umuyoruz.

Hakkımızda Birkaç Söz

Bu kitabı okuduğunu zaman, eğitim hakkında ne kadar tutkulu olduğumuzu ve öğretmenler ile diğerleri gibi okulda her gün çalışanlar için MG'nin potansiyel faydaları hakkında ne kadar heyecanlı olduğumuzu görebileceğinizi umuyoruz. MG hakkında yazma ve kullanma yolunda çeşitli yollar izledik.

SR: Ben MG'nin kurucularından biriyim ve beni eğitim dünyasına bir müdür yardımcısı çekti. Bir atölye çalışması sırasında bana geldi ve dedi ki “Her yerde ilişkileri geliştirmek istiyoruz ve ben de becerilerimi geliştirmek için buradayım. Bu noktada MG'nin çok önemli olabileceğini düşünüyorum. Gelip bizi ziyaret eder misiniz?” Okulunu ziyaret ettiğim zaman görüp duyduklarım bu kitabı yazarken yakıt görevi gördü. Sürekli başımın belada olduğunu kendi öğrencilik deneyimlerimden çok farklı olarak, küçük anılar sınıflara ve koridorlara yayılmıştı. O okulda yetişmiş olabilirdim. Ardından ortak yazarlarımızla çalışmaya başladım ve bu sohbetler, hâlihazırda okulların kendi bünyesinde mevcut olan hayat değiştirici konuşmaları besleyip desteklemeye yardımcı olup olamayacağınızı görme noktasında motivasyonumuzu arttırdı.

SGK: Üniversitedeki son yılımda Massachusetts, Amherst'de özel eğitim ihtiyaçlarına destek olunan beşinci sınıf öğrencilerinin olduğu bir ilkokulda staj yaptım. Fantastik bir başöğretmen olan Alice Goodwin-Brown (diğer adıyla Bayan G-B) ile çalışma gibi muhteşem bir şansım oldu. Onunla “vaka yükü” konusunu tartıştığımız ilk tanışmamızın hala hatırlıyorum. Davranışsal ve akademik problemlerle ilgili uzun bir listeye sahip olan genç bir çocukla ilgili konuşmaya başladığımız zaman Bayan G-B'nin ağzından ilk çıkan söz “Bu çocuğu seviyorum.” oldu ve onunla ilgili mükemmel özellikleri anlatmaya devam etti. O gün onun o sözlerine ve her gün öğrencilerine gösterdiği şevkate hayran kaldım. Özel ihtiyaçları olan öğrencilerin öğretmenini ve bir basketbol koçu

olarak kariyerimde kendimi geliştirdiğim ilk yıllarda, öğrencilerimin ve oyuncularımın bütün güçlerini toplayabilmeleri için Bayan G-B'nin ustalıklı ifade ettiği bu kaliteyi sürdürmeye çalıştım. MG ile ilk karşılaşmam psikoloji eğitiminin sonlarına doğru, danışmanlarımdan birinin yaklaşımdan -insanları yargılamadan ya da yüzleştirme yapmadan onlarla birlikte yaşadıkları zorlukları keşfetmenin bir yolu- olarak bahsettiği zaman oldu. Bayan G-B'nin güçlü yönler dayalı öğretim tarzından öğrendiklerim göz önüne alındığında, bu bana oldukça tanıdık geldi.

RR: Neredeyse kırk yıldır, avukat, öğretmen, lise müdürü, yürütücü direktör ve okul geliştirme ortaklığı yüksek eğitim yöneticisi düzeylerinde kırılğan ve savunmasız öğrencilerle çalışıyorum. Üniversiteden sonra, Chicago'da Alternatif Okullar Ağı'nda gençlik avukatı ve çetelere karışmış ve okulu bırakmış gençlerin lise öğretmeni olarak gönüllü çalıştım. Gençlerle sık sık değişimlerine katkı sunmayı amaçladığım görüşmeler yaptım. Onlara aidiyet duygularını geliştirici programlar geliştirmeye çalışırken, bu öğrenciler çoğunlukla ya hapse giriyorlar ya da silahlı şiddet olaylarında hayatlarını kaybediyorlardı. Şüphesiz onlarla ilgilendiğimi ve onları önemsemediğimi biliyorlardı ama bu ilgim nadiren onlarda değişime yol açıyordu. Yıllar geçtikçe, marjinalleşmiş, risk altındaki gençleri tekrar kazanabilmeye yardımcı olacak yaklaşımları araştırmaya başladım. MG'yi, halk sağlığı uzmanı ve hemşire olan, eşimden öğrendiğim zaman ilgimi çekti. MG hakkında daha fazla şey öğrendikçe ve öğrencilere uyguladıkça, bunun benim geçmişte arayışında olduğum yaklaşım olduğu açıkça ortaya çıktı.

Teşekkür

Bu kitabı yazarken bize yardımcı olan pek çok kişi, çok özel ve bahsedemeyeceğimiz kadar çok sayıda deneyim var. Bununla birlikte, bazı insanlar deniz feneri misali bizi aydınlattılar. Galler'deki Monmouth Meslek Ortaokulu'ndan, muhteşem okulunun kapılarını bize açan ve MG'yi içselleştiren Andy Williams'a teşekkür etmek istiyoruz. Kuzeydoğu Illinois Üniversitesi'nin Üniversiteye Giriş ve Başarı Merkezi, merkez müdürü Wendy Stack gibi, MG'yi deneyimlenin önemini gördükleri için tebrik edilmelidirler. Motivasyonel Görüşme Eğitimcileri Ağı üyeleri yıllardır bizimle karşılık beklemezsiniz zamanlarını, bilgilerlerini ve tavsiyelerini paylaşıyorlar. Eşlerimiz Nina Gobat, Sarah Kaplan ve Peg Dublin'e yanımızda oldukları ve kitabın ilk nüshalarını okumaları dahil bütün sabır ve destekleri için en içten teşekkürlerimizi sunarız.

Guilford Yayınları Seri Editör takımı William R. Miller, İkinci Editör Jim Nagotte ve geliştirme editörü Barbara Watkins kitabın ilk taslaklarını adeta bir kaplan gibi didik didik ettiler. Bizi terlettirdiler ve biz de bu kılı kırk yararcasına gösterdikleri dikkatten ötürü onlara ancak teşekkür edebiliriz.

Ve sonra, uzak geçmişte, büyük değişimler yapan bir öğretmen vardı. Sana da teşekkürler.

Çevreye Önsöz

Her bireyin gündelik yaşam döngüsü içinde değiştirmek istediği, rahatsız olduğu birçok davranış söz konusu olabilmektedir. Doğal olarak birey değiştirmek istediği birçok davranışı için gündelik kararlar alarak değişim için çaba harcamaktadır. Ancak değişim için aldığı kararları hayata geçirmek ve devam ettirebilmek için gerekli istikrarı ve kararlılığı çabuk kaybedebilmektedir. Hayata geçirilemeyen her karar sonrası birey, değişim için yeniden ve yeniden kararlar almakta, buna karşın kararlarını hayata geçirmekte her defasında bir öncekine göre daha başarısız olabilmektedir. Bu kısır döngü önemli bir stres kaynağına dönüşmekte ve bireyin değişim için motivasyonunu kaybetmesine neden olabilmektedir. Böylelikle kendisini rahatsız eden ve değişmesini istediği davranışları için çaba harcamaktan vaz geçmektedir. Sonuç olarak birey, rahatsız olduğu, memnun kalmadığı bir hayatı yaşamak durumunda kalmakta ve bu durumun neden olduğu her türlü sonuca katlanmak durumunda kalabilmektedir.

Yukarıda motivasyonel görüşmeyi gerekli kılan gündelik yaşamın içinde var olan kısır bir döngüyü ve sonuçlarını göstermeye çalıştım. Söz konusu kısır döngü okul çağında bulunan kişilerde çok daha yoğun bir biçimde gözlenebilmektedir. Her gün kendisine daha düzenli ders çalışma sözü veren, oluşturduğu gündelik ve haftalık ders programına uygun davranmaya çalışan ancak her defasında kendisine verdiği sözü tutamayan, hazırladığı programa uymakta zorlanan öğrencilerle karşı karşıya kalmaktayız. Söz konusu kısır döngü öğrencinin hem kendisine karşı öfkesini artırmakta hem de okula karşı daha olumsuz tutumlara sahip olmasına neden olabilmektedir. Tüm bunlara bağlı olarak da çevresine karşı suçlayıcı bir tutum sergileyebilmektedir.

Okulda Motivasyonel görüşme, öğrencilerin akademik yaşamlarını istedik yönde gelişimini sağlayacak kendilerine, çevrelerine uyumlu kararlar almalarına ve bu kararları uygulayabilmelerine destek olmaya dönük direktif bir psikolojik danışmanlık biçimidir. Bu danışmanlık biçiminin temel hedefi bireyin değişime karşı yaşadığı başarısızlıkla beraber ortaya çıkan ambivalansı keşfetmek ve çözmektir. Bu psikolojik danışmanlık tekniği özellikle yaşamında bir değişim isteyen ancak değişim için yerli motivasyonu ve kararlılığı bulamayan ya da içten içe değişimin getirilerinden korkan ve değişime karşı direnç oluşturan kişilerde kullanışlı bir yöntemdir. Bu yönüyle Miller ve Rollnick tarafından geliştirilmiş motivasyonel görüşme, okullarda olumlu bir eğitim ortamı oluşturmak, öğrencileri akademik hedefleri doğrultusunda motive edecek, değişim kararları almalarını ve bu kararlarını da hayata geçirebilmelerine imkân tanıyacaktır.

Çok değerli akademisyenlerle çevirisini yaptığımız ve editörlüğünü Dr. Öğretim Üyesi Yunus Hastunç ile birlikte üstlendiğim bu kitap, öğrencinin sahip olduğu öz kaynaklarının farkına varmasını ve değişim yolunda motivasyonunun artmasına katkı sunacaktır. Bu açıdan bakıldığında, İngilizceden Türkçeye çevirisine editörlük yaptığımız bu kitabın, her öğrencinin içindeki potansiyeli açığa çıkarmaya vesile olan çok değerli rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanındaki çalışanlara yol gösterici olacağını düşünmekteyiz. Bu yönüyle de bu kitabı Türkçe literatüre kazandırdığımız için çok mutluyuz. Bunun yanında elinizde bulundurduğunuz bu kitabın içerdiği bilgilerle okullarda sunulan rehberlik hizmetlerine, okul yöneticilerine, velilere, sosyal hizmet görevlilerine çok büyük katkılar sunacağı inancıyla hayırlı olması diliyorum.

Prof. Dr. Fuat TANHAN

İÇİNDEKİLER

KISIM-I: MOTİVASYONEL GÖRÜŞMEYE GENEL BAKIŞ [1]

Bölüm 1: Değişim Hakkında Konuşmalar	3
Bölüm 2: MG Nedir?	11
Bölüm 3: MG'nin Özü ve Şekli.....	19
Bölüm 4: Bir Görüşme Haritası.....	27
Bölüm 5: Temel Beceriler.....	33
Bölüm 6: Çağrıştırma Motivasyonel Görüşmenin Kalbi	43
Bölüm 7: Değişimleri Planlama.....	53
Bölüm 8: Bilgi ve Tavsiye Vermede MG Yaklaşımı.....	61

KISIM-II: UYGULAMADA [67]

Bölüm 9: Davranış, Davranış, Davranış.....	69
Bölüm 10: Öğrenme	83
Bölüm 11: Kişisel Gelişim	99
Bölüm 12: Ailelerle Çalışma	113

KISIM-III: ODAK UYGULAMALAR [125]

Bölüm 13: Zorbalık.....	127
Bölüm 14: Risk Altındaki Öğrenciler Diğer Yaklaşımlarla Entegre Edilmiş MG.....	135
Bölüm 15: Okul Terkini Önleme ve Yeniden Okula Kazandırma	143
Bölüm 16: Okul Sonrası Hayata Geçiş	155

KISIM-IV: DAHA GENİŞ UFUKLAR [165]

Bölüm 17: Bilgi ve Becerilerinizi Artırma	167
Bölüm 18: MG'yi Okullara Entegre Etmek.....	189
Kaynakça.....	203